

Aandachtspunten van het middenveld naar aanleiding van de conceptnota van de VR over de hervorming van de strategische adviesraden

Situering

Op vrijdag 20 september keurde de Vlaamse Regering een conceptnota goed die het aantal entiteiten in de Vlaamse overheid beperkt. De nota omvat ook een herstructurering van het adviesradenstelsel. Dit laatste luik werd voor advies voorgelegd aan de SERV.

In deze fase wensen we vanuit het verzamelde maatschappelijk middenveld toch nog enkele bedenkingen te formuleren.

Manke analyse & geen oplossing

Eerst en vooral is de analyse in de conceptnota zeer eenzijdig. Streven naar efficiëntiewinsten is uiteraard een goede zaak, maar men moet toch tegelijk durven kijken naar de mogelijke impact van structurele ingrepen op maatschappelijk debat, inspraakmogelijkheden, transparante besluitvorming én een slagkrachtige overheid. Samen met een degelijke impactanalyse mist de nota ook inhoudelijke context en motivering voor de toch verregaande voorstellen. Het lijkt alsof er met een kanon geschoten wordt op een paar bromvliegen, terwijl de rest van de kamer vol muggen zit. We menen dat er veel pertinentere problemen zijn die een diep ingebedde participatiecultuur en goed functionerend adviesstelsel in Vlaanderen in de weg staan. De conceptnota benoemt deze problemen niet, laat staan dat er een begin van oplossing aangereikt wordt. Zo is er –náást de strategische adviesraden- de grote versnippering en onduidelijkheid van advies- en overlegcomités. De voorstellen in de conceptnota zullen deze tendens niet stoppen. Er is het al te vaak stiefmoederlijk omgaan met adviesraden en hun vaak doorwrochte adviezen. Deze nota zegt daar niets over. Er is de gemiste kans om vanuit de Vlaamse overheid net uit te pakken met de organisatie en kwaliteit van strategische adviesraden als toonbeeld van participatieve besluitvorming. Sterke adviesraden in functie van een sterk beleid dus. Maar nee, de nota stelt dat één en ander niet goed werkt en te duur is. Dus wordt er met wat mensen en middelen geschoven in functie van schaalvergroting. Zonder meer. Begrijpelijk in de huidige politieke context en de recente zoektocht naar een Vlaamse begroting in evenwicht, maar niettemin: alweer een gemiste kans.

Timing

Ook de timing heeft allicht alles met die politieke context en begrotingsoperatie te maken, maar is op zijn minst ongelukkig te noemen. De implementatie van de zesde Staatshervorming blijft voorbehouden voor de volgende Vlaamse regering. Die nieuwe regering zal deze gigantische en maatschappelijk ingrijpende opdracht op een half jaar moeten klaren. Net nu beginnen morrelen aan agentschappen én adviesraden, is daarom een slecht idee. Wij menen dat een hertekening van het adviesradenstelsel nodig zal zijn, maar dan wel volgens de juiste volgorde en logica der dingen, namelijk nadat duidelijk is hoe Vlaanderen de nieuw toegewezen bevoegdheden wil organiseren.

Zullen de voorstellen in deze nota trouwens allemaal kunnen uitgevoerd worden in de laatste maanden van deze legislatuur?

Principes

Tot slot willen we nog even verwijzen naar een aantal principes en aandachtspunten waarvan we er een aantal in april dit jaar in onderstaand opiniestuk gaten. Ze blijven namelijk onverminderd – en blijkbaar acuter dan ooit – geldig.

- Morrelen aan het institutioneel kader van strategische adviesraden zal het participatief beleidsproces in Vlaanderen niet verbeteren. Daarvoor is een aanpassing van de beleidscultuur, de adviespraktijk en –procedure nodig.
- Zo moeten adviezen veel vroeger in het beleidsproces gevraagd worden. Vraag advies over beleidsopties en niet over beleidsbeslissingen. Dit is zinnvoller voor zowel de betrokkenen in de adviesraden als voor de beleidsverantwoordelijken. Het zou tegelijk getuigen van respect voor degelijk advieswerk.
- Er moet meer ruimte zijn voor adviezen op eigen initiatief van de strategische adviesraden. Ze moeten zich bovendien meer kunnen focussen op de echte belangrijke strategische dossiers.
- Wat gebeurt er met adviezen? De terugkoppeling en motivering waarom bepaalde adviezen al dan niet gevolgd worden, gebeurt nog altijd veel te weinig. Ook dit getuigt van weinig respect voor het werk en de tijd van de leden van adviesraden
- De Vlaamse Regering moet beter luisteren en omgaan met de strategische adviesraden in plaats van ze –met de regelmaat van de klok- te ‘hervormen’ in functie van schaalvergroting, efficiëntiewinsten enz. Het is bovendien zéér te betwijfelen of de voorliggende hervorming tot efficiëntiewinsten, die naam waardig, zal leiden.
- De beste manier om het algemeen belang te dienen is te zorgen dat de verschillende individuele belangen met elkaar kunnen discussiëren en tot akkoorden komen. Dat is net de rol van die strategische adviesraden.
- Goed geregelde en ondersteunde adviesraden garanderen net een grote mate van transparantie in de beleidsvoorbereiding. Adviesraden afbouwen betekent dan ook transparantie afbouwen.
- De gebundelde expertise van middenveldmensen is waardevol materiaal voor een minister. Waarom moet dit op de schop? Waar zullen onze beleidsmakers dan wél de expertise halen?
- Goede participatie vooraf – zoals via strategische adviesraden – zorgt voor meer gedragenheid bij de burger en haar verenigingen. Met o.a. minder juridische procedures achteraf en vertraging als gevolg.
- Beleidsbeslissingen nemen is voor verkozen politici. Beleid voorbereiden en maken is een zaak van de hele maatschappij, in al haar facetten en diversiteit. Toegegeven, dat is niet makkelijk te ‘organiseren’, maar strategische adviesraden zijn een grote stap in de goede richting. En de grootste verbeteroperatie ligt in de handen van deze VR en is wél simpel: neem de adviesraden ernstig. Zoniet verspilt iedereen zijn tijd.

Wat als ... strategische adviesraden niet bestonden?

Opiniestuk 'de Verenigde Verenigingen', 12 april 2013

Maandag was het weer zover: "Regering betaalt 17,5 miljoen voor adviezen die ze negeert". Voor de snelle lezer werd er samengevat: "Minister Geert Bourgeois wil het aantal adviesraden verminderen. Hoeveel er moeten verdwijnen, staat nog niet vast". 'Selffulfilling prophecy's' bestaan!

Vanuit een grotendeels juiste, al langer gekende analyse wordt een fundamenteel verkeerde oplossing voorgesteld die vervolgens zo vaak herhaald wordt dat minister Bourgeois die nu zelf lijkt te volgen. Als maatschappelijk betrokken middenveld volgen we dit niet. Niet alleen is de oplossing gebaseerd op denkfouten, het zal de efficiënte en transparante overheid die deze Vlaamse Regering terecht nastreeft geen stap dichterblijngen, wel integendeel.

Correcte analyse

Tien jaar geleden werd orde op zaken gesteld in het Vlaamse inspraakbeleid. De vele versnipperde adviesraden werden vervangen door 12 decretaal verankerde strategische adviesraden met een duidelijke opdracht en waarin zorgvuldig alle maatschappelijke belangen vertegenwoordigd werden. Mooi.

Begin 2009 verscheen een onderzoek over de werking van deze strategische adviesraden. De analyse die Lode Vereeck maakt in het artikel is daarin grotendeels terug te vinden. Het klopt dat de Vlaamse regering de meerwaarde van haar eigen adviesraden nog altijd onvoldoende naar waarde schat. Het klopt dat hun advies vaak pas wordt gevraagd als er al een politiek compromis is bereikt. Het klopt dat de adviesraden het kruim van experts en ervaringsdeskundigen, veelal vanuit sociale partners en verenigingsleven, omvatten. En het klopt dat de Vlaamse Regering hier en daar nieuwe 'adviesorganen' uitvindt waarnaar ze wel luisteren, hoewel de uiteenlopende cijfers (van 61 over 130 tot 224) vooral bedoeld lijken om te zeggen dat het er 'veel' zijn. Kortom: het is hemeltergend dat de Vlaamse Regering nauwelijks luistert naar waardevol advies van 'mensen die het kunnen weten'. Inderdaad.

Merkwaardige oplossing

De analyse leidt tot een zeer merkwaardig plot, namelijk het wordt tijd dat de Vlaamse Regering snoeit in die adviesorganen en er niet langer in investeert. Zijn wij nu de enigen die dit een rare logica vinden? De regering moet beter luisteren naar adviesraden maar omdat ze dat niet doet, kan ze ze maar beter afschaffen. Mijn zoon moet beter luisteren naar de juf wiskunde, maar omdat hij dat niet doet, kan de les wiskunde maar beter afgeschaft worden. Mijn zoon (en de regering) lijkt hiermee op korte termijn te winnen. Een merkwaardige conclusie toch voor een parlementslid dat het "erg vindt dat de adviesraden zo genegeerd worden". En toch waren we niet helemaal verrast want de laatste maanden en jaren regende het weer halve waarheden over inspraak, overleg en participatie (vertragend, duur, niet efficiënt...).

Wat als ... ?

Met het 'algemeen belang' kan je niet praten, met vele individuele belangen wel. De beste manier om het algemeen belang te dienen is te zorgen dat de verschillende individuele belangen met elkaar

de verenigde verenigingen

kunnen discussiëren en tot akkoorden komen. Dat is net de rol van die strategische adviesraden! Wat als die adviesraden niet bestonden? Dan wordt het 'algemeen belang' vervangen door het recht van de sterkste. En dan? Jawel hoor, dan kan er weer als vanouds gelobbyd worden. De achterkamertjes zijn terug, alle opgebouwde transparantie vervliegt en organisaties en burgers kunnen niet achterhalen waarom bepaalde maatregelen genomen worden.

In the end twittert Geert Noels dat hij stomverbaasd is dat een minister een wettekst schreef zonder dat een 'lobbygroep' de pen vasthield. En dan? Zonder de expertise van het middenveld en de maatschappij staan ministers er alleen voor. Maar geen nood, bevrijd van peperdure adviesraden richten ze adviesorganen op, met daarin vrienden en kennissen. Of nog transparanter, ze doen een beroep op 'onafhankelijke' consultants. Zoals iedereen weet, geven die voor een appel en een ei advies op maat waarmee de minister écht vooruit kan. Hopelijk komt er dan geen parlementslid op het idee om via parlementaire vragen de gezamenlijke kostprijs van ingeschakelde consultancybureaus te achterhalen en die te vergelijken met de kostprijs van de strategische adviesraden. En dan? Dan vertraagt het beleid. De dure adviesraden zijn weg, maar de burgers en organisaties zijn er nog. Die betweters, die lastigaards, zullen weer allerlei individuele belangen inroepen en de rechtbank zal hen weer gelijk geven. Allerelei beleidsmaatregelen zullen dus opnieuw geblokkeerd en vertraagd worden. Waarop nog meer wetten volgen om de Raad van State en consoorten aan banden te leggen... en dan?

En zo kunnen we nog wel even doorgaan. Ironisch en sterk overtrokken maar het blijkt almaar meer de nauwelijks verborgen agenda van al die pleitbezorgers van meer daadkracht en besparingen op advies en overleg. "Als je een leugen maar vaak genoeg herhaalt,"

Schaf strategische adviesraden niet af, luister ernaar!

Beleid maken is niet simpel en beslissen over beleid is aan onze politici.

Maar beleid maken is een zaak van de hele maatschappij, niet enkel van luide roepers of 'belangrijke' adviesraden. Het zijn net overheden die doof blijven voor de bekommernissen van haar burgers en organisaties die zorgen voor populisme, slecht beleid en ontevreden burgers. En toch lijkt er een groeiende teneur in Vlaanderen die eerder gericht is op uitschakeling dan op inschakeling van de strategische adviesraden. Wij pleiten ervoor dat de regering ze maximaal inzet, ondersteunt en – vooral – gebruikt waarvoor ze opgericht zijn. Het is toch ronduit onnozel om eerst een beperkt aantal democratische adviesstructuren te creëren, ze vervolgens bewust te negeren, intussen parallelle, 'gehoorzame', structuren op te zetten om dan te concluderen dat je één en ander gaat 'saneren' omdat alles te duur geworden is. Heel efficiënt en transparant is dat.

Bart Verhaeghe

Namens 'de Verenigde Verenigingen'